CZU 343.343.6
DOI https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.2(248).08

FENOMENUL MIGRAȚIEI ILEGALE: NOȚIUNE ȘI FORME DE MANIFESTARE

Victor FRUMUSACHI
Doctorand, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *frumusaky90@mail.ru*
https://orcid.org/0000-0002-7167-7700

Prezentul articol științific vizează analiza elementelor care configurează noțiunea de migrație, a formelor ei de manifestare normativă și practică, punând în evidență și anumite elemente de ordin cantitativ (statistic). Autorul și-a trasat următoarele obiective: identificarea particularităților definitorii ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale, prin prisma însuși a noțiunii de migrație ilegală; configurarea și analiza tipurilor de migrație; evaluarea formelor de manifestare a migrației ilegale. Combaterea eficientă a fenomenului migrației ilegale, în opinia autorului, este legată nu doar de necesitatea și importanța unor măsuri de colaborare în intervenția autorităților implicate în lupta cu acest fenomen socialmente periculos, dar și de elaborarea și adoptarea unor reglementări care să asigure răspunderea penală corespunzătoare a persoanelor care au comis fapte prejudiciabile legate de traficul ilicit de migranți. Conform autorului, toate acestea din urmă trebuie să fie strict în limitele unui cadru juridic eficient în aspect internațional, regional și național.

***Cuvinte-cheie**: trafic de migranți, transnațional, transfrontalier, migrație ilegală, migrație internațională.*

THE PHENOMENON OF ILLEGAL MIGRATION: CONCEPT AND FORMS OF MANIFESTATION

This scientific article aims to analyze the elements that shape the notion of migration, its normative and practical manifestations, highlighting also certain quantitative (statistical) elements. The author has set the following objectives: identifying the defining features of the crime of organizing illegal migration, through the very perspective of the notion of illegal migration; configuring and analyzing the types of migration; evaluating the forms of manifestation of illegal migration. The effective fight against the phenomenon of illegal migration, in the opinion of the author, is related not only to the necessity and importance of collaborative measures in the intervention of the authorities involved in the fight against this socially dangerous phenomenon, but also to the development and adoption of regulations that ensure the appropriate criminal liability of persons who have committed harmful acts related to the illegal trafficking of migrants. According to the author, all the latter must be strictly within the limits of an effective legal framework in international, regional and national aspects.

***Keywords:** migrant trafficking, transnational, cross-border, illegal migration, international migration.*

LE PHÉNOMÈNE DE LA MIGRATION CLANDESTINE: NOTION ET FORMES DE MANIFESTATION

Cet article scientifique vise à analyser les éléments qui configurent la notion de migration, ses formes de manifestation normative et pratique, mettant également en évidence certains éléments d'ordre quantitatif (statistique). L'auteur s'est fixé les objectifs suivants: identification des particularités déterminantes du crime d'organisation de la migration illégale, à travers le prisme de la notion même de migration illégale; configuration et analyse des types de migration; évaluation des formes de manifestation de la migration illégale. La lutte efficace contre la migration illégale, selon l'auteur, est liée

non seulement à la nécessité et à l'importance de mesures de collaboration dans l'intervention des autorités impliquées dans la lutte contre ce phénomène socialement dangereux, mais aussi à l'élaboration et à l'adoption de réglementations qui garantissent la responsabilité pénale appropriée des personnes qui ont commis des actes préjudiciables liés au trafic illicite de migrants. Selon l'auteur, toutes ces dernières doivent s'inscrire strictement dans les limites d'un cadre juridique efficace sur le plan international, régional et national.

Mots-clés: *trafic de migrants, transnational, transfrontalier, migration illégale, migration internationale.*

НЕЛЕГАЛЬНАЯ МИГРАЦИЯ: ПОНЯТИЕ И ФОРМЫ ЕЕ ПРОЯВЛЕНИЯ

В данной научной статье ставится задача проанализировать элементы, формирующие понятие миграции, ее формы нормативно-практического проявления, а также выделить некоторые количественные (статистические) элементы. Автор наметил следующие задачи: выявление определяющих признаков состава преступления организации незаконной миграции сквозь призму самого понятия незаконной миграции; настройка и анализ типов миграции; оценка форм проявления незаконной миграции. Эффективное противодействие феномену нелегальной миграции, по мнению автора, связано не только с необходимостью и важностью совместных мер вмешательства органов власти, занимающихся борьбой с этим общественно опасным явлением, но и с разработкой и принятием нормативных актов, обеспечивающих соответствующую уголовную ответственность лиц, совершивших действия, связанные с незаконным ввозом мигрантов. По мнению автора, все вышеупомянутое должно находиться строго в рамках действующего международного, регионального и национального правового поля.

Ключевые слова: *торговля мигрантами, транснациональность, трансграничность, нелегальная миграция, международная миграция.*

Introducere

Prezentul articol științific vizează analiza elementelor care configurează noțiunea de migrație, a formelor ei de manifestare normativă și practică, punând în evidență și anumite elemente de ordin cantitativ (statistic). În raport cu scopul publicației, au fost trasate următoarele obiective:

- identificarea particularităților definitorii ale infracțiunii de organizare a migrației ilegale, prin prisma însuși a noțiunii de migrație ilegală;
- configurarea și analiza tipurilor de migrație;
- evaluarea formelor de manifestare a migrației ilegale.

Scopul și obiectivele trasate au fost materializate prin operarea mai multor metode și procedee științifice, principalele fiind: metoda logică, metoda sistematică, metoda comparată etc.

În fapt, creșterea eficienței de combatere a infracțiunilor legate de organizarea migrației ilegale nu se identifică în mod obligatoriu prin completarea conținutului unor noțiuni subsecvente, care sunt identificate prin intermediul normativului extrapenal. Însă, prin incidența infracțiunii de organizare a migrației ilegale, prevăzute de art. 362[1] CP RM, devine obligatorie analiza acestor noțiuni, identificându-se gradul prejudiciabil și conținutul constitutiv al infracțiunii.

Conținut de bază

Traficul ilicit de migranți, în contextul fenomenului complex și complicat al migrației ilegale (*ca element al acestuia*), se înfățișează ca o formă de manifestare a comportamentului prejudiciabil, incidentă în contextul reglementărilor juridico-penale din mai multe state ale lumii, dar și a celor internaționale și europene.

Această incidență are la bază anumite motive evidente, enunțate atât de ipoteza reglementărilor normative adoptate, cât și din perspectiva

argumentelor suficient de multiple stabilite în doctrina penală și practica judiciară. În limitele acestor motive evidente se înscriu:

- caracterul și natura valorilor sociale pasibile de prejudiciere, precum și importanța și semnificația relațiilor sociale conturate în baza acestor valori sociale;

- caracterul și amplitudinea fenomenului, care comportă elemente transnaționale, în anumite forme de manifestare obiectivă fiind cu semne evidente transfrontaliere.

Problema combaterii eficiente a fenomenului complex al migrației ilegale, în particular a traficului ilicit de migranți, este legată nu doar de necesitatea și importanța unor măsuri de colaborare în intervenția autorităților implicate în lupta cu acest fenomen socialmente periculos, dar, în aceeași gamă de necesități principiale, se înscrie și lansarea unor reglementări care să asigure răspunderea juridică (în speță răspunderea penală) corespunzătoare a persoanelor care au comis fapte prejudiciabile legate de traficul ilicit de migranți, toate acestea din urmă – strict în limitele unui cadru juridic eficient în aspect internațional, regional și național.

La nivel național, din punct de vedere legislativ, incriminarea și sancționarea traficului ilicit de migranți a devenit o preocupare constantă, mai cu seamă după ce a fost inclusă în acțiune, prin Legea din 29 decembrie 2005, nr. 376-XVI (în vigoare la 31 ianuarie 2006 – *Legea nr. 376/2005*), norma art. 362[1] CP RM (***Organizarea migrațiunii ilegale***) [1].

Anume aici și a intervenit problema dacă reglementarea normativă, dictată prin norma art. 362[1] CP RM, a soluționat întreg spectrul de probleme de ordin tehnico-juridic, iar combaterea fenomenului, prin asemenea mijloc legal, satisface cerințele unei lupte calitative împotriva fenomenului de trafic ilicit de migranți, pentru a corespunde criteriilor de prevenire și combatere a acestui fenomen nu doar la nivel național, dar și la nivel comunitar (la nivelul UE), internațional.

În acest ultim context, prin *Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora* [2] - se indică direct la necesitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale și a integrității persoanei [3, p. 33], garantându-se în egală măsură securitatea în Europa, în această ipoteză inclusiv dezvoltându-se abordarea globală a migrației [2]. Este foarte important ca ***măsurile de respectare a aplicării legii***, pe de o parte, și ***măsurile de protecție a drepturilor individuale, a statului de drept și a normelor internaționale de protecție***, pe de altă parte, *să se armonizeze către o direcție comună și să se consolideze reciproc* [2].

CoE invită la dezvoltarea unui cadru politic la nivelul UE cuprinzător și durabil în domeniul migrației și azilului, care, în spiritul solidarității, să poată administra corespunzător și pro activ fluctuațiile fluxurilor migratorii. CoE subliniază necesitatea punerii în aplicare a tuturor măsurilor într-un mod cuprinzător și a evaluării lor, conform deciziilor adoptate, reamintind cinci angajamente principale:

- ***organizarea migrației legale***, ținând seama de prioritățile, de necesitățile și de capacitățile de primire stabilite de fiecare stat membru, precum și sprijinirea integrării;

- ***combaterea imigrației ilegale***, în special asigurând returnarea în țara de origine sau într-o țară de tranzit a imigranților ilegali;

- ***consolidarea eficacității controalelor la frontiere;***

- ***construirea unei Europe a azilului;***

- ***crearea unui parteneriat global cu țările de origine și de tranzit***, favorizându-se sinergie dintre migrație și dezvoltare [2].

În ipoteza lansării și dezvoltării unei politici pentru combaterea imigrației ilegale, CoE este

convins că acțiunea efectivă rămâne cea care vizează elaborarea unei politici comune privind imigrația, combaterea traficului de ființe umane și a facilitării trecerii ilegale a frontierei, gestionarea integrată a frontierelor și cooperarea cu țările de origine și de tranzit, susținute prin cooperarea polițienească și judiciară, trebuie să rămână o prioritate majoră în acest sens [2; 3, p. 34].

Migrația în ansamblu, în particular migrația internațională, reprezintă o realitate care va continua să existe atât timp cât vor exista discrepanțe din punct de vedere al bunăstării și al dezvoltării între diferitele regiuni ale lumii. Evident că migrația, ca și fenomen de amploare, nu este periculoasă, ci din contra, aceasta poate constituie un factor de schimburi umane și economice, contribuind, de manieră decisivă, la creșterea economică a statelor particulare, dar și a UE și a statelor membre, în ansamblu, mai seamă în ipoteza necesității evidente de migranți din cauza situației în care se află piața muncii sau din cauza situației demografice identificate. Or, libera circulație a forței de muncă echilibrează avantajele în țara de origine, diminuând rata șomajului şi majorând nivelul salariilor [4, p. 7]. Adică, migrația asigură, pe de altă parte, resurse migranților și țărilor lor de origine, participând, în același timp, la dezvoltarea acestora. Deci, ipoteza unei migrații/imigrații „zero" pare a fi nerealistă și chiar periculoasă [5].

În același timp, această migrație, ca fenomen social, urmează a fi strict controlată, inclusiv prin reglementări naționale, regionale, internaționale, capabile să asigure lupta, în caz de necesitate, cu fenomenul migrației ilegale, în particular a traficului ilicit de migranți. Această luptă urmează să fie fundamentată pe anumite repere:

1) identificarea fenomenului migrației ilegale;

2) analiza conținutului migrației legale, prin valorificarea concepuală a elementelor care o particularizează;

3) analiza formelor de manifestare obiectivă a migrației ilegale;

4) analiza reglementărilor internaționale și statale incidente fenomenului migrației ilegale;

5) identificarea și analiza reglementărilor normative ale statului concret incidente formelor de manifestare obiectivă a migrației ilegale;

6) cercetarea factorilor care determină migrația ilegală – ca fenomen socialmente periculos;

7) prevenirea fenomenului de migrație ilegală;

8) combaterea fenomenului migrației ilegale, inclusiv prin mijloace de drept penal;

9) identificarea vidurilor și incoerențelor care vizează reglementările normative naționale și fundamentarea necesității de completare/modificare a acestora;

10) elaborarea unor politici naționale și internaționale de prevenire și combatere a fenomenului migrației ilegale;

11) analiza și cercetarea științifică continuă a fenomenului migrației ilegale etc.

Deși aceste elemente principiale care vizează lupta cu fenomenul ilegal al migrației sunt incluse într-un „cerc" continuu de incidență, importanța și principialitatea particulară a acestora nu poate fi subestimată în niciun mod. În acest sens, autorul C. HARUȚA susține faptul că, deși migrația a stârnit în mod constant interesul unui spectru larg de cercetători (antropologi, demografi, geografi, sociologi, istorici, economiști, specialiști în științe politice, relații internaționale sau științe juridice), propunându-se anumite teorii, paradigme, ipoteze, unități de analiză care să explice anumite caracteristici inerente migrației, totuși cercetările științifice, mai cu seamă în limitele științelor sociale, s-au realizat într-un mod haotic [18, p. 34].

Elemente care vizează noțiunea și conținutul migrației ca fenomen social și forme (tipuri) ale acesteia. Este principial că oricare interpretare juridică a fenomenului social, în particular a

fenomenului migraționist (în speță a fenomenului migrației ilegale, precum și a faptelor speciale care o identifică), să fie inițiată cu analiza noțiunii și a conținutului acesteia.

Termenul de ***MIGRAŢIE*** provine din franceză (*migration*) şi latină (*migratio*, *-onis*), şi reprezintă ***fenomenul de deplasare în masă a unor populaţii de pe un teritoriu pe altul, determinat de factori economici, sociali, politici sau naturali*** [19, p. 7-8, 73]. Aceste termen (*migrație*, *migrare, migrațiune*) semnifică, deci, *o deplasare de pe un teritoriu pe altul* [6], deplasare în vederea schimbării locului de trai și de muncă [6].

Autorul V. MOȘNEAGA remarcă, pe bună dreptate, că, vorbind despre migrație, trebuie să ne referim la cele două componente ale acesteia:

♦ emigrarea (plecare din țara de origine (*definitiv* sau *temporar*) și stabilirea în altă țară (din fr. *émigrer*, lat. *emigrare*) [6; 19, p. 7-8]]

şi

♦ imigrarea (intrarea într-o țară străină pentru a se stabili aici (*definitiv* sau *temporar*) (din fr. *immigrer*, lat. *Immigrare*) [19, p. 7-8, 73].

În acest context, operând cu un sens extensiv (larg), autorul A.-I. NICOLAE susține că migraţia *reprezintă deplasarea persoanelor dintr-un loc în altul* [4, p. 7], „fenomenul de migraţie” semnificând „mulţimea de evenimente de migraţie”, unde „evenimentul de migraţie” „se referă la deplasarea unei persoane – *individual* sau *în grup* – în afara comunităţii sale de rezidenţă, în decursul unei perioade de referinţă date, pentru a schimba domiciliul stabil şi/sau locul de muncă obişnuit” [4, p. 7].

În abordarea generală, fenomenul migrator are explicaţii anume *în comportamentul uman şi în realităţile sociale*. După cum constată autorul C. CHIRVAS, teoriile migrației internaționale, inițiate de la premise diferite şi influenţate de factori diverşi, au căpătat aplicabilitate într-un anumit spaţiu şi la un anumit timp, fără a putea menţiona o teorie general-valabilă, care ar descrie procesul migrator în întreaga complexitate a sa [7, p. 136]. Totuși, evidențiază autorul citat, făcând referire la abordarea sistemică a migrației, că existenţa unui flux de migraţie este însă condiţia necesară, dar nu şi suficientă, pentru definirea unui sistem de migraţie, *schimbul de persoane reprezentând numai unul din fluxurile care leagă ţările împreună într-un sistem*. Intenţia abordării este de a surprinde complexitatea actuală a fenomenului prin includerea simultană în explicaţie a factorilor care intervin la diverse nivele (*macro*, *mezo*, *micro*), acționând în diverse contexte (*economic*, *politic*, *social* şi *demografic*), într-o perspectivă temporală, care ia în considerare elemente de natură istorică și modificările intervenite în cadrul inițial în care migraţia apare (inclusiv ca rezultat al dezvoltării acesteia) [7, p. 147].

În opinia noastră, luând în considerațiune faptul că demografia este studiul dinamicii populațiilor umane, ea se referă anume la studiul mărimii, structurii și distribuției populației, precum și la modul în care o populație se modifică în timp în urma migrației. Dar acest studiu vizează strict, după cum remarcă autorul M. BARANNIK, *procesul de deplasare a persoanelor peste hotarele unui sau mai multor teritorii, prin schimbarea permanentă sau provizorie a locului de trai sau cu revenirea regulată la acesta* [8, p. 7].

D. VACULOVSCHI, analizând fenomenul migrației în aspect socio-economic, constată faptul că, spre deosebire de alte fenomene sociale, în cazul migrației, în special al celei internaționale, definițiilor le este asociat un grad ridicat de convenționalitate, adică „nu este nimic obiectiv în definițiile migrației: ele sunt rezultatul politicilor statelor introduse ca răspuns la obiectivele politice și economice și la atitudinile publice” [S. CASTLES citat după 9, p. 10].

În acest ultim sens, D. VACULOVSCHI susține că definirea migrației depinde, în mare măsură, de

modul în care fenomenul este înregistrat și măsurat. Multe dintre definițiile migrației interne sau internaționale conțin un element clar identificabil al deplasării în funcție de care se face înregistrarea (de exemplu, în migrația internațională cele mai utilizate criterii sunt: naționalitatea (sau cetățenia), locul nașterii, timpul, respectiv timpul legal petrecut în țara de destinație, scopul deplasării) [9, p. 11].

Autorul M. MEGHEREA concluzionează asupra necesității corelării regimului juridic al frontierei de stat și fenomenului de migrațiune, cel din urmă intervenind *în forma deplasării persoanelor în diferite scopuri și pe diferite teritorii* (această deplasare poate fi realizată cu încălcarea diferitor regimuri juridice: *regimul juridic de intrare în țară* (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); *regimul juridic de ieșire din țară* (parte componentă a regimului juridic al frontierei de stat); *regimul juridic de ședere în țară* (în afara regimului juridic al frontierei de stat); *regimul juridic de tranzit prin țară* (în afara regimului juridic al frontierei de stat) [20, p. 103-107; 10, p. 35-39]). Adică, în fapt, este evident că migrația este legată strict de frontiera unui stat și/sau de teritoriul acestuia, al cărui cetățean nu este persoana, care migrează/emigrează.

După cum remarcă autorul I. GUCEAC, nici într-un izvor de drept internaţional noţiunea de „migraţie" nu are o definiţie juridică, în special fiind utilizaţi termeni apropiaţi după conţinut, cum ar fi „aflare", „intrare", „flux masiv", „mutare", „revenire în ţară" etc. [în 11, p. 25-26].

Deci, este evident faptul că fenomenul migraționist nu este prejudiciabil, ci din contra, are caracter socialmente util și se înscrie în caracteristicile unor relații sociale europenizate și globalizate. Adică migrația poate fi benefică pentru toate părţile implicate, indiferent dacă este vorba de ţări emitente (de origine), ţări receptoare (de destinație) sau de migranții înșiși, adică efectul global net al migrației este unul pozitiv [19, p. 8]. Or, în toate perioadele de dezvoltare a comunităților, oamenii au emigrat/migrat dintr-un loc în altul, iar perioada actuală de dezvoltare a RM este foarte evident marcată de nivelul suficient de mare al cetățenilor care au emigrat. Această emigrare (în particular pe teritoriile unor state europene), din motive diverse (în principal pentru asigurarea unui nivel de trai decent) au fost materializate, în anumite situații, prin diverse căi (inclusiv ilegale). Statul, în viziunea noastră, percepe eronat fluxurile migratorii, ignorând cu certitudine complexitatea inerentă a acestui fenomen, care are impact asupra RM în multe moduri diferite, mai cu seamă pe termen lung de dezvoltare, impunându-se diversificarea măsurilor necesare pentru a stopa nivelul de emigrare continuă. Se impun, în viziunea noastră, abordări coerente și cuprinzătoare pentru valorificarea potențialului uman și necesitatea evaluării unor noi abordări, mai cu seamă legate de stoparea ritmului de emigrație și acceptarea unor provocări care derivă din migrație. Anume în acest ultim context, migrația, urmează a fi definită prin intermediul a două aspecte:

- *în aspect național* (migrația internă – deplasarea în interiorul statului);
- *în aspect internațional/regional* (migrația externă – atât migrarea, cât și emigrarea).

Suntem de acord cu opinia autorului V. MOȘNEAGA, care subliniază faptul că, abordând problema migraţiei, urmează de a se face distincție între formele acesteia [19, p. 7-8], grupate după diferite criterii, avându-se la bază cauzele generale și particulare care generează mobilitatea populației în teritorii. Or, este evident că modalităţile de bază ale migraţiei implică, în principal, abuzul de facilităţi ilegale la frontieră, tranzitul neautorizat, procurarea, întocmirea şi folosirea documentelor false, asigurarea transportului, angajarea ilegală în muncă etc.

Prin textul *Strategiei Naționale în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020)* se face distincție între:

➢ **migraţia externă**

• migraţie externă ***definitivă*** (plecarea cu traiul permanent peste hotare sau repatrierea propriilor cetăţeni),

• migraţie externă ***temporară*** (migraţia pentru o perioadă de timp determinată: în scop de muncă, la studii, pentru reintegrarea familiei, alte scopuri) [12].

➢ **migraţia controlată**;

➢ **migraţia legală *şi* migraţia ilegală**;

➢ **migraţia circulară** [12].

A.-I. NICOLAE face distincţie între diferite forme de migraţie. Astfel, se menţionează faptul că, ***după cauzele declanşării migraţiei***, intervine

- *migraţia internaţională*;
- *migraţia internă*;
- *migraţia determinată*;
- *migraţia forţată* sau *impusă*;
- *migraţia voluntară*;
- *migraţia individuală/de masă*;
- *migraţia permanentă/temporară* [4, p. 7-8].

În fapt, aceste prime clasificări ale migraţiei pun în evidenţă mai multe criterii generale de repartizare. În viziunea noastră, însă, o clasificare ideală şi complet exhaustivă nu se poate identifica. Totuşi, conchidem asupra faptului că criteriile de clasificare urmează a fi cu limite mult mai restrânse, pentru a se stabili semnificaţia şi esenţa corespunzătoare a fenomenului analizat.

După cum subliniază A.-I. NICOLAE, fenomenul migraţiei (în fapt incident şi migraţiei ilegale) este constituit din două componente:

- **emigraţie** (*părăsirea teritoriului iniţial - în sensul migraţiei oamenilor, legale sau ilegale, către alte state, care se manifestă ca un factor de interes major pentru statul-sursă (de origine) şi instituţiile sale, întrucât acesta are nevoie de o cunoaştere cât mai precisă a populaţiei care emigrează, a cauzelor care o favorizează sau împiedică* [19, p. 7-8])

şi

- **imigraţie** (*sosirea în noul teritoriu*),

iar fiecare *emigrant* este şi *imigrant* [4, p. 4]. Anume aceste raţiuni determină utilizarea, în contextul regimurilor juridice de reglementare a migraţiei ilegale, doar a termenului generic de „*migrant*".

De asemenea, urmează să se facă deosebire, în opinia autorului M. BARANNIK, la care achiesează şi aserţiunile autorului A. MOŞNEAGA, ca şi tip de migraţie (*legală* sau *ilegală*), potrivit criteriului frontierei administrativ-teritoriale depăşite prin migraţie, între:

- **migraţia externă** [8, p. 8], numită şi **migraţia internaţională** [19, p. 8] (fiind inclusă atât migraţia, cât şi emigraţia populaţiei, care vizează, deci, intrarea/ieşirea în/din RM din/în alte state străine; se referă la mişcarea persoanelor care pleacă din ţara lor de origine sau din ţara de unde au reşedinţa de obicei, pentru a se stabili în mod permanent sau temporar într-o altă ţară (în acest caz este trecută frontiera (n.a. - *acest fapt nu permite, însă, întotdeauna de a cataloga încălcarea ca fiind şi transfrontalieră, putându-se opera strict în limitele unei încălcări transnaţionale*))

şi

- **migraţia internă** (deplasarea persoanelor în interiorul ţării/unui singur stat, regiunii, localităţii [8, p. 8] etc., de exemplu, migraţia rurală către mediul urban) [19, p. 8-9].

Pornindu-se de la componentele de bază ale migraţiei, care sunt aferente migraţiei externe (internaţionale) stabilim faptul că migraţia externă (internaţională) [4, p. 8; 19, p. 7-8] se manifestă prin prisma mai multor forme de manifestare obiectivă:

• *migraţia minorităţilor etnice spre ţările de origine*;

• *migraţia forţei de muncă*, caracterizată prin două tendinţe:

-- *migraţia extrem de rapidă a specialiştilor de înaltă calificare, atât din ţările dezvoltate, cât şi din ţările în dezvoltare*,

-- *extinderea migraţiei clandestine*.

• *migraţia de familie* (migraţia familiilor lucrătorilor anterior emigranţi conform dreptului la reunire a familiei, garantat de legislaţia internaţională);

• *migraţia forţată* (sursa: calamităţi naturale, persecuţii politice sau religioase, războaie etc.) [19, p. 8-9; 4, p. 8].

Potrivit criteriului duratei şederii şi nivelului circulator în ţara de destinaţie, autorul A. Moşneaga face distincţie între:

➢ **migrația temporară**,

➢ **migrația permanentă** (*fluxurile migratorii care pleacă din țara de origine către țări terțe pentru a se stabili acolo*) [19, p. 9-10],

➢ **migrația circulatorie** (cu ajutorul rețelelor migratorii (legală sau ilegală), care se refera la mișcarea pendulară între țara de origine și una sau mai multe țări de destinație)

În același curs de idei, se înscrie și opinia autorului M. BARANNIK (citându-l pe M. KOROLEV etc.), care conchide asupra faptului că se identifică următoarele forme de migrație [8, p. 7] (legală și/sau ilegală), dependente de criteriul duratei și nivelului de mișcare a migrației populației:

- **definitivă**, când persoana migrează într-un loc nou pentru trai permanent, având viza de domiciliu și/sau reședință în statul respectiv, se angajează la muncă etc.;

- **temporară** (***sezonieră***), în cazul în care persoana migrează/emigrează pentru îndeplinirea unor misiuni concrete;

- **oscilatorie**, în cazul în care persoană efectuează treceri regulate de la locul de trai la locul de muncă și invers;

- **episodică**, în cazul în care persoana își transferă locul de trai în dependență de scopul intrării/ieșirii (deplasare de serviciu, deplasare de odihnă, vizitarea rudelor etc.) [8, p. 7].

Este importantă şi principială clasificarea migrației internaționale, potrivit factorilor care o condiționează, fiind atestată delimitarea între:

- **migrația benevolă (voluntară) -** generată și bazată pe libera alegere a persoanelor migrante de a se stabili pe teritoriul unui alt stat, considerat benefic unor aspiraţii şi disponibilităţi proprii de dezvoltare

și

- **migrația forțată (impusă)** (de exemplu, în scop de solicitare a azilului în alt stat [8, p. 8; 53, p. 9-10]), în multe cazuri este operantă din cauza identificării și recurgerii, pe teritoriile statelor de origine, la elemente de exterminare, epurare etnică, deportare, intoleranţă, discriminare etc.

Potrivit criteriului numărului de persoane care completează decizia de migrare (emigrare sau imigrare), se face distincție între:

- **migrație la nivel individual** (*luarea deciziei de migrare de către fiecare persoană în mod particular, fiind selectate în același mod căile, mijloacele, metodele migraționale*)

și

- migrație la nivel colectiv (**în mod organizat**) [19, p. 9-10].

În această ordine de idei,

a) *operându-se cu componentele de bază ale migrației (imigrarea și/sau emigrarea)*,

b) *adaptându-se situația la contextul migrației externe (internaționale)*,

c) *indiferent de formele de manifestare a migrației externe (internaționale)*,

d) *fără a lua în vedere durata migrației externe (internaționale)*,

e) *indiferent de factorii care o condiționează (voluntar sau impus),*

f) *fără a pune în evidență caracterul individual sau organizat al migrației*,

se face distincție între:

♦ ***migrația legală (regulamentară)***

și

♦ ***migrația ilegală (clandestină, nedocumentată***,

iregulară, inclusiv ***migrația infracțională***, ultima incluzând și ***traficul ilicit de migranți)*** [19, p. 7-8].

În acest sens, în limitele diferitor aspecte ale migrației (naționale sau internaționale), efectele juridice pot fi diferite, limitele reglementării migrației la nivel național nefiind incidente răspunderii juridice, în particular răspunderii penale. Adică, migrația ilegală (clandestină / iregulară) este abordată ca *o alternativă uzitată de către persoanele care nu pot folosi calea legală pentru a pleca în străinătate* [19, p. 9]. Din perspectiva jurisprudenței, achiesăm pe deplin la opinia autorului I. GUCEAC, care remarcă faptul că prezintă interes nu orice deplasare în spațiul teritorial, dar numai o astfel de deplasare, în cadrul căreia:

- relațiile migratoare care iau naștere îmbracă o formă juridică

și

- generează consecințe juridice pentru participanți [în 11, p. 25-26].

Din aceste rațiuni, abordarea noțiunii de migrație ilegală vizează aspectul internațional/regional (extern) al acesteia, făcându-se distincția enunțată anterior între *migrația* ***legală*** și *migrația* ***ilegală*** [21, p. 16].

Autorul V. MOȘNEAGA conchide că este principială nu doar identificarea delimitării, dar și a corelației între migrația *legală* și cea *ilegală* (*clandestină*) [19, p. 9].

Or, este evident faptul că migrația *legală* se realizează prin respectarea normelor corespunzătoare și migrația *clandestină* se realizează prin încălcarea normelor, ceea ce o face greu de evaluat. În acest ultim caz, migranții aflați într-o situație iregulată raportează foarte rar, iar acest ultim lucru împiedică în mod efectiv accesul la justiție, ducând la impunitatea făptuitorului [13, p. 15]. Migrația legală (regulamentară) este făcută cu acordul autorităților și respectă toate normele legale privind migrația.

Conținutul juridic al migrației ilegale nu este conturat de către legislația în vigoare, decât prin interpretările aferente încălcărilor care vizează răspunderea juridică pentru anumite fapte ilegale legate de migrație [21, p. 17]. Deci, migrația ilegală se manifestă întotdeauna din perspectiva ilegalității ei. Persoana își dă seama că încalcă prevederile normative, când se dorește trecerea frontierei de stat, când refuză să părăsească țara în care se află sau în mod individual își modifică statutul său juridic. În context, în anumite situații, aceste fapte sunt legate de anumite elemente infracționale, oferindu-se temei de a conchide asupra existenței migrației infracționale. În alte cazuri, încălcările pot fi de natură contravențională [8, p. 12].

Autorii R. G. ANGHEL și I. HORVÁTH definesc migrația ilegală (numită și *nedocumentată* sau *iregulară*) ca fiind *migrația care nu este în concordanță cu reglementările legale ale statelor implicate în migrație* [14, p. 25]. Anume migrația ilegală (clandestină) este un fenomen de proporții mult prea mari ca să scape atenției și controlului organizațiilor infracționale, începând de la recrutarea candidaților, pregătirea traseelor și a mijloacelor de transport etc.

În opinia autorului M. BARANNIK, **migrația ilegală** (punându-se în vedere migrația ilegală externă) urmează a fi definită ca fiind *intrarea într-o anumită țară (stat), șederea pe acest teritoriu și ieșirea, realizată de către persoane străine sau apatrizi cu încălcarea legislației care reglementează ordinea de intrare, ședere, tranzit și ieșire a cetățenilor străini, modificarea samavolnică de către aceștia a situației sale juridice în perioada aflării pe teritoriul statului, precum și ieșirea de pe teritoriul statului a cetățenilor ei cu încălcarea legislației care reglementează ordinea de ieșire* [8, p. 15].

Acordul privind colaborarea statelor-membre ale Comunității Statelor Independente în lupta cu migrația ilegală din 6 martie 1998, ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 890/2002, statuează faptul că migrația ilegală prezintă un pericol

pentru securitatea publică şi naţională, stabilitatea economică, contribuie la agravarea situaţiei criminogene pe teritoriile statelor părți, completând noțiunea de migrant ilegal (migranți ilegali – deși în unele interpretări legale și doctrinare, se critică utilizarea noțiunii de migrant ilegal, sublinindu-se că statutul față de sta al persoanei poate să fie unul iregural, dar nicidecum nu este un migrant ilegal [15, p. 18]) cu cetăţeanul statelor terţe şi persoana fără cetăţenie, *care a încălcat regulile de intrare, ieşire, şedere sau traversare în tranzit prin teritoriile statelor părți, precum şi cetăţeanul statelor părți, care a încălcat regulile de şedere pe teritoriul unuia dintre statele Părți, stabilite de legislația sa națională* [16].

În baza Concepției cooperării statelor membre ale Comunității Statelor Independente în lupta cu migrația ilegală, adoptată la 16 septembrie 2004 [17], se definește nu doar noțiunea de migrant ilegal (cetățeanul statului parte, al statului terț sau persoana fără cetățenie, care a încălcat regulile de intrare, ieșire, ședere sau tranzit prin teritoriul statului-parte la această concepție), dar și noțiunea de **migrație ilegală**, ca fiind *traversarea cetățenilor prin teritoriul statului-parte, intrarea, tranzitul pe/prin teritoriul statelor părți, statelor terțe și a persoanelor fără cetățenie, cu încălcarea legislației statului respectiv* [17].

Nu de puține ori migrația are loc anume la limita dintre legal şi ilegal, ceea ce practic însumează diferite metode şi mijloace la care recurg migranţii, atât pentru a părăsi ţările de origine, cât şi pentru a tranzita alte state sau de a pătrunde şi de a se stabili în ţările de destinaţie [21, p. 16].

Migrația ilegală urmează să fie evaluată (asemenea migrației legale) din două puncte de vedere:

➔ *cantitativ*

și

➔ *calitativ*.

Or, la etapa actuală de dezvoltare a relațiilor sociale la nivel internațional, pentru analiza proceselor migraționiste, o importanță deosebită o au atât modificările cantitative, cât şi cele calitative, acest ultim fapt condiționând intervenția unor abordări noi și reglementări eficiente.

În aspect cantitativ, migrația ilegală presupune *totalitatea încălcărilor care vizează regulile de intrare, tranzit, ședere și de ieșire dintr-o țară (în particular RM), de către un cetățean străin sau apatrid (în speță, persoană care nu deține cetățenia Republicii Moldova), comise într-o anumită perioadă de timp și raportat la o anumită țară*.

În aspect calitativ, migrația ilegală este evidențiată de mai multe semne, inclusiv:

a)

- regimul juridic a fost adoptat la nivel național până la etapa comiterii faptei (încălcării) respective;

- regimul juridic a fost adoptat la nivel național după comiterea faptei respective (care nu poate fi încadrată în limitele încălcării);

b)

- a fost încălcat regimul juridic de intrare în țară și/sau

- a fost încălcat regimul juridic de tranzit prin țară și/sau

- a fost încălcat regimul juridic de ședere în țară și/sau

- a fost încălcat regimul juridic de ieșire din țară;

c)

- au fost încălcate aceste regimuri de către o persoană care nu este cetățean al statului respectiv;

- au fost încălcate aceste regimuri de către un apatrid sau o persoană care nu este cetățean al statului respectiv;

d)

- a/au fost încălcat/încălcate regimul/aceste regimuri raportat la un singur stat;

- a/au fost încălcat/încălcate regimul/aceste regimuri raportat la mai multe state;

e)

- se identifică caracterul transnațional al încălcării;

- se identifică caracterul transnațional și transfrontalier al încălcării;

f)

- în limitele încălcării sunt vizate persoanele care încalcă regimul juridic;

- limitele încălcării acoperă și activitatea unor persoane care au organizat încălcarea acestor regimuri;

- limitele încălcării acoperă și activitatea unor persoane care au instigat la încălcarea acestor regimuri;

- limitele încălcării acoperă și activitatea unor persoane care au ajutat (complici) la încălcarea acestor regimuri;

g)

- persoanele care au organizat migrația ilegală sunt cetățeni ai statului în care a avut loc încălcarea regimului/regimurilor juridice specifice;

- persoanele care au organizat migrația ilegală sunt cetățeni străini în raport cu statul în care a avut loc încălcarea regimului/regimurilor juridice specifice;

- persoanele care au organizat migrația ilegală sunt apatrizi;

h)

- a avut loc o migrație voluntară;

- a avut loc o migrație forțată (impusă) etc.

În vederea lansării reglementărilor juridico-penale în materia răspunderii pentru faptele legate de migrația ilegală, semnele calitative urmează a avea un rol important, sumate la contextul detaliilor care completează regimul juridic al intrării, tranzitării, șederii și/sau ieșirii de pe teritoriul unui stat.

Deci, în contextul reglementărilor juridice a faptelor ilegale legate de migrație (abordată ca *o deplasare a unei sau mai multor persoane dintr-un stat în altul, ședere a acestuia/acestora într-un stat, al căruia cetățean nu este sau tranzitarea acestui stat*), urmează să se facă distincție între:

- persoana/persoanele (cetățeni străini sau apatrizi) care încalcă nemijlocit regulile de intrare, tranzit, ședere sau ieșire de pe teritoriul unui stat (ansamblul acestor încălcări completează cantitativ fenomenul *migrației ilegale* în sens restrâns);

- persoana/persoanele care organizează (instigă la organizarea, sunt complici la organizarea) încălcarea regulilor de intrare, tranzit, ședere sau ieșire de pe teritoriul unui stat a cetățenilor străini sau apatrizi (ansamblul acestor încălcări completează cantitativ fenomenul *traficului ilicit de migranți*).

Este evident că reglementările privind regimul juridic al intrării și/sau tranzitării, și/sau ședерii, și/sau ieșirii din țară constituie premisa preexistentă a unei încălcări în domeniul migrației, fiind unicul reper atât pentru categoria care formează noțiunea de migrație ilegală în sens restrâns, cât și categoria de organizare a migrației ilegale (traficul ilicit de migranți). Or, ambele categorii juridice completează noțiunea generală a migrației ilegale, în sens larg. Anume migrația ilegală se manifestă ca o problemă majoră, migranții ilegali fiind supuși diferitor abuzuri și sunt predispuși de a comite chiar infracțiuni din cauza condițiilor dificile de viață. Este important de a se preciza faptul că, în viziunea noastră, migrația ilegală nu trebuie abordată în limitele și ca componentă a traficului de persoane (n.a. - așa cum este abordată uneori în literatura de specialitate [19, p. 8-9]), chiar dacă se atestă diferențe categorice în materie de legislație în anumite state de origine, de tranzit sau de destinație și se îngreunează lupta eficientă împotriva fenomenului în cauză. Or, în viziunea noastră, traficul de persoane poate fi abordat în contextul limitelor generale ale migrației ilegale, care este propulsat de anumite condiții și circumstanțe normative suplimentare.

Concluzii

• Fluxurile migratorii urmează a fi percepute corect, fără a ignora complexitatea inerentă a acestui

fenomen, care are impact asupra RM în multe moduri diferite, mai cu seamă pe termen lung de dezvoltare, impunându-se diversificarea măsurilor necesare pentru a stopa nivelul de emigrare continuă.

• Se impun, abordări coerente și cuprinzătoare pentru valorificarea potențialului uman și necesitatea evaluării unor noi abordări, mai cu seamă legate de stoparea ritmului de emigrație și acceptarea unor provocări care derivă din migrație.

• Migrația ilegală nu trebuie abordată în limitele și ca componentă a traficului de persoane. Or, traficul de persoane poate fi abordat în contextul limitelor generale ale migrației ilegale, care este propulsat de anumite condiții și circumstanțe normative suplimentare.

• Migrația, ca fenomen social, urmează a fi strict controlată, inclusiv prin reglementări naționale, regionale, internaționale, capabile să asigure lupta, în caz de necesitate, cu fenomenul migrației ilegale, în particular a traficului ilicit de migranți.

• Această luptă urmează să fie fundamentată pe anumite repere: 1) identificarea fenomenului migrației ilegale; 2) analiza conținutului migrației legale, prin valorificarea concepuală a elementelor care o particularizează; 3) analiza formelor de manifestare obiectivă a migrației ilegale; 4) analiza reglementărilor internaționale și statale incidente fenomenului migrației ilegale; 5) identificarea și analiza reglementărilor normative ale statului concret incidente formelor de manifestare obiectivă a migrației ilegale; 6) cercetarea factorilor care determină migrația ilegală – ca fenomen socialmente periculos; 7) prevenirea fenomenului de migrație ilegală; 8) combaterea fenomenului migrației ilegale, inclusiv prin mijloace de drept penal; 9) identificarea vidurilor și incoerențelor care vizează reglementările normative naționale și fundamentarea necesității de completare/modificare a acestora; 10) elaborarea unor politici naționale și internaționale de prevenire și combatere a fenomenului migrației ilegale; 11) analiza și cercetarea științifică continuă a fenomenului migrației ilegale etc.

Referințe bibliografice

1. Legea pentru modificarea şi completarea unor acte legislative din 29 decembrie 2005, nr. 376-XVI (în vigoare la 31 ianuarie 2006). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 31 ianuarie 2006, nr. 20.

2. Programul de la Stockholm – O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 4 mai 2010, nr. C 115/1 [citat 25.04.2020]. Disponibil https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52010XG0504(01).

3. TĂBUSCĂ, S. M. Traficul de persoane - o amenințare la adresa securității naţionale. Prioritățile strategiei uniunii europene privind eradicarea traficului de persoane, p. 27-34 [citat 02.04.2020]. Disponibil: https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=948094085101100115104103093089002112050056057015048070089079089127004080102026064111035039121014039099118097080117007082025071018080026002036080114107124017019009029058086021025028012065109072102026099104098083085126103008028100096126111077126090067093&EXT=pdf.

4. NICOLAE, A.-I. Rolul rețelelor de migranți în economiile țărilor de origine. Teză de doctorat. Rezumat. 57 p. [citat 03.03.2020]. Disponibil: http://doctorate.ulbsibiu.ro/wp-content/uploads/REZUMAT-Nicolae.pdf.

5. Consiliul Uniunii Europene. Pactul european privind imigrația și azilul. Bruxelles: 24 septembrie 2008 (08.10) (OR. fr.), 13440/08, 15 p. [citat 26.04.2020]. Disponibil: https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=RO&f=ST%2013440%202008%20INIT.

6. DEX-online [citat 25.04.2020]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/redundanta.

7. CHIRVAS, C. Teorii clasice şi moderne ale migraţiei internaţionale, p. 136-148 [citat 26.04.2020]. Disponibil: http://dspace.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/134/Chirvas-C_8-mai-2015.pdf-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

8. БАРАННИК, М. Криминологические и правовые проблемы борьбы с незаконной миграцией.

Владивосток: Владивостовский Центр по изучению организованной преступности, 2002 93 p. [citat 26.04.2020]. Disponibil: http://www.law.edu.ru/script/cntsource.asp?cntID=100087549.

9. VACULOVSCHI, D. Migrație și dezvoltare: aspecte socioeconomice. Manual. Chișinău: Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova. S. n., 2017. 226 p. [citat 26.04.2020]. Disponibil: http://iom.md/sites/default/files/publications/docs/Migra%C8%9Bie%20%C8%99i%20dezvoltare_aspecte%20socioeconomice.pdf.

10. MEGHEREA, M., CIOBANU, S. Regimul juridic al frontierei de stat din perspectiva protecției juridico-penale. În: Legea și viața, 2016 (august), p. 35-39.

11. MORARU, V. Migrație, diaspora, dezvoltare: Noi provocări şi perspective. Responsabil de ediție V. Juc, E. Deleu. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Ştiinţe a Moldovei, S. n., 2016. 308 p. [citat 26.04.2020]. Disponibil: http://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/migratia.pdf.

12. Strategia Naţională în domeniul migraţiei şi azilului (2011-2020), aprobată prin Hotărârea Guvernului din 8 septembrie 2011, nr. 655. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 16 septembrie 2011, nr. 152-155 [citat 26.04.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=56020&lang=ro .

13. European Union Agency for Fundamental Rights. Criminalisation of migrants in an irregular situation and of persons engaging with them, 18 p. [citat 15.10.2020]. Disponibil: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-criminalisation-of-migrants-1_en.pdf.

14. ANGHEL, R. G., HORVÁTH, I. Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești. Iași: POLIROM, 2009. 310 p. [citat 26.04.2020]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/261707753_Sociologia_Migratiei_Teorii_si_Studii_de_Caz_Romanesti .

15. Commissioner for Human Rights. Commissaire aux droits de l´homme. CommDH/IssuePaper(2010)1 Original version. Issue Paper Criminalisation of Migration in Europe: Human Rights Implications, 19 p. [citat 15.10.2020]. Disponibil: https://rm.coe.int/16806da917.

16. Acord privind colaborarea statelor-membre ale Comunităţii Statelor Independente în lupta cu migraţia ilegală din 6 martie 1998. Ratificat prin Legea Republicii Moldova din 28 februarie 2002, nr. 890-XV [citat 26.04.2020]. Disponibil: https://weblex.md/item/view/id/515673c1af7280f9419c196caca8ee5c .

17. Концепция сотрудничества государств-участников СНГ в противодействии незаконной миграции. Одобрена Решением Совета глав государств Содружества Независимых Государств о Концепции сотрудничества государств – участников Содружества Независимых Государств в противодействии незаконной миграции от 16 сентября 2004 г. [citat 26.04.2020]. Disponibil: http://www.cis.minsk.by/page/428 .

18. HARUȚA, C. Migrația ca fenomen social. Perspective și abordări teoretice transdiciplinare. În: Revista Transilvană de Științe Administrative, 2018, nr. 2(43), p. 33-53. [citat 02.04.2020]. Disponibil: http://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/download/572/569/572-1137-1-SM.pdf.

19. MOȘNEAGA, V. Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice. Manual. Organizația Internațională pentru Migrațiune, Misiunea în Moldova. Chișinău: S. n., 2017. 118 p. http://iom.md/sites/default/files/publications/docs/Migra%C8%9Bie%20%C8%99i%20dezvoltare_aspecte%20politico-juridice.pdf.

20. MEGHEREA, M. Infracțiuni care afectează regimul frontierei de stat a Republicii Moldova. Teză de doctorat. Chișinău: USM, 2018. 175 p. [citat 01.03.2020]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/54168/marin_meghera_thesis.pdf.

21. STOICA, A. Migraţia ilegală la confluenţa cu traficul de persoane. Bucureşti: Pro Universitaria, 2014. 18 p. [citat 06.03.2020]. Disponibil: http://www.prouniversitaria.ro/carte/migratia-ilegala-la-confluenta-cu-traficul-de-persoane/rasfoire/.